

3. Nazistisk irritation over de danske præsters indstilling til Jøderne

I sin gennemgang af forholdet mellem kristne og jøder i Danmark fra begyndelsen af det 20. århundrede til 1948 påviser Martin Schwarz Lausten¹, hvordan danske nazister irriteres over, at så få danske folkekirkepræster sluttede sig til den danske nazistiske bevægelse.

På side 330 i bogen "Jødesympati og jødehad i Folkekirken" skriver Martin Schwarz Lausten følgende:

"Martin Luther var den antijødiske liga², som det er fremgået talrige steder i det forudgående³, meget begejstret for. Det skyldtes udelukkende hans umådeholdne angreb på jøderne i skriftet *Om jøderne og deres løgne*.⁴ Efter at Olga Eggers⁵ havde oversat dette uddrag og udgivet det, blev der jævnligt reklameret i Kamptegnet for pjecen, ligesom man jævnligt anbragte slogans med rosende ord om Luther og opfordringer til at følge ham osv med store bogstaver nederst på tidsskriftets sider. Under overskriften *Litteratur* omtalte redaktionen pjecen omtalte redaktionen pjecen, hævdede, at der kun var få lutheranere af den slags, der mente, at vi skulle være gode mod jøderne, som var klar over, hvad deres reformator Martin Luther havde skrevet om jøderne, men det burde de sætte sig ind i for deres egen sjæls skyld og for deres folks og lands skyld. Nu forelå dette hans skift i Olga Eggers oversættelse. Hun skulle takkes og roses for dette og for alt det øvrige modige og utrættelige arbejde, som hun hidtil havde gjort for *Danmarks sag*." (s.330-31)

- - -

I sin gennemgang af kirkelige kredsers holdninger til antisemitisme og jødeforfølgelser fortsætter Martin Schwarz Lausten

¹ Martin Schwarz Lausten er dr.theol og tidligere professor i kirkehistorie ved Københavns Universitet. I et 6-binds værk, der starter med bogen "Kirke og Synagoge" fra 1992 har han gennemgået forholdet mellem jøder og kristen i Danmark fra middelalderen til 1948.

² "Den antijødiske Liga" var stiftet i 1941 af en udbrydergruppe fra DNSAP – NSAP, National Socialistisk Arbejder Parti.

³ Læs mere i bogen "Jødesympati og jødehad i folkekirken"

⁴ Se uddrag af skriftet i Peter Boile Nielsens "Jødisk Eksistens" fra Gads Forlag 1999

⁵ Olga Eggers var forfatter og journalist og redaktør af det danske nazistiske blad "Kamptegnet"

"I *Kamptegnet* erklærede *Olga Eggert*, redaktør 1940-1942, at *ingen har stillet sig saa afvisende overfor det ærlige og oplysende Indlæg i Jødespørgsmålet som de* (folkekirkepræsterne), ja, det var det mest ejendommelige blandt alt det ejendommelige, som dagligt indtraf. Først havde præstestanden bare lukket øjnene og nægtet, at der eksisterede et *Jødespørgsmål*, derefter havde de afvist en beskæftigelse med dette som usømmeligt og havde anstillet sig som personligt krænkede. Man kunne tilmed stadig høre, at præsterne bad for jøderne i gudstjenesterne. Gentagne gange beklagede antisemitterne overfor hinanden, at det var næsten umuligt at bevæge de danske præster og andre teologer til at tilslutte sig nazismens antisemitisme. Dette er rigtigt. Som det er fremgået af det forudgående⁶, var det kun en meget lille gruppe af folkekirkenes præster, som markerede sig som antisemitter. Tværtimod optrådte adskillige allerede fra midten af 1930'erne som afgjorte modstandere og denne tendens eskalerede i løbet af 1930'erne og blev særlig markant efter at den tyske besættelse var indledt i 1940. Der var tale om aktivitet både fra enkeltpersoner i kirken, fra præstegrupper og fra biskopper og teologer ved det teologiske fakultet." (s.353)

I sin sammenfatning skriver Martin Schwarz Lausten til slut:

"I kap.V, Holdninger i folkekirken til jødedom og jøder under og efter den tyske besættelse 1940-1945, beskrives den forøgede aktivitet fra danske antisemitters side. Anders Malling⁷ udgav sit antisemitiske skrift *Den brændende tornebusk*, der oprettedes en nazistisk præstegruppe, som dog kun bestod af ca.10-12 præster og fik en levetid på kun et par år, nazister stiftede Dansk antijødisk Liga med det ene formål at bekæmpe jøderne i Danmark. Ligaens blad, *Kamptegnet*, en parallel til det tyske *Der Stürmer*⁸, er i dets vulgære og løgnagtige antisemitiske indhold næppe overgået før eller siden. Bemærkelsesværdig er den ret omfattende aktivitet, som bladet lod pastor emeritus⁹ Laust Laursen udfolde for i et hadefuldt, stereotypet sprog at argumentere "teologisk" for antisemitismen og angribe såkaldte Jødelakajer, dvs. teologer, som på forskellige måde udviste jødesympati. Også andre af ligaens folk og bladets skribenter var temmelig optaget af antisemitismens religiøse aspekter.

⁶ Læs mere i bogen "Jødesympati og jødehad i folkekirken"

⁷ Anders Malling var en dansk præst, der allerede i 1933 tilsluttede sig det danske nazistparti og blev en af partiets mest populære agitatorer. 1936 brød Malling med DNSAPs "fører" Fritz Clausen og dannede sit eget - antiparlamentariske - parti ("Dansk Folkefællesskab"); det bestod til vinteren 1939-40, men endnu i sommeren 1940 optrådte M. som leder af et beslægtet foretagende ("Dansk Folkerejsning")

⁸ Du kan finde eksempler på tekster fra "Der Stürmer" i Lammers' "Vejen til Auschwitz" fra Gyldendal

⁹ Pastor emeritus er en ældre betegnelse for en præst, der er gået af - men som jo stadig kan kalde sig præst.

I den grundtvigske bevægelse¹⁰ påkalder navnlig det initiativ opmærksomhed, som det vendsysselske konvent¹¹ tog for at udtrykke sympati og politiske hjælp, om muligt, til overrabbiner Friediger og det jødiske samfund (1941/1942.) I Indre Missions Tidende kunne man fortsat læse, at jødernes lidelser skyldtes, at de befandt sig under Guds forbandelse, fordi de havde afvist Jesus som Kristus, men der lød også røster, som meget skarpt vovede at udtrykke sympati for jødernes – dette gjaldt bl.a. brødrene Georg og Christian Bartholdy, selvom sidstnævnte også stadig kunne sige, at jødeforfølgelserne var udtryk for Guds tugt af jøderne, hvorfor de skulle omvende sig til kristendom.¹² Israelmissionens¹³ teologiske linje fortsatte ligeledes uanfægtet, men samtidig udøvede man hjælpearbejde blandt danske jøder.

Efter den tyske besættelsesmagts jødeaktion tog biskopperne kraftigt afstand fra denne gennem Hyrdebrevet¹⁴, stærkt provokeret dertil af præster og andre teologer. Det skulle oplæses fra prædikestolen den 3.10. 1943, og efter deportationen af ca. 450 jøder til Theresienstadt var folkekirkens primas¹⁵ biskop H. Fuglsang-Damgaard en af de mest aktive i hjælpearbejdet med afsendelse af pakker til dem.” (s.469)

¹⁰ Se om den grundtvigske bevægelse i din religionsbog eller på www.kristendom.dk

¹¹ Konvent er en den kirkelige betegnelse for et præstemøde

¹² Hele Martin Schwarz Laustens værk bringer mange eksempler på den iver, den danske kirke udviser for at omvende jøder til kristendommen

¹³ Om Israelmissionen se www.kristendom.dk – du kan også se i Svend Lindhardts om ”Kristen Zionisme mellem religion og politik”

¹⁴ Se næste tekst

¹⁵ Den danske Folkekirke har ikke noget overhoved – men Københavns biskop optræder af og til som ”primus inter pares” – den første blandt ligemænd.